

SAN MARCO'NUN BETİMİ

Michel Butor (14 Eylül 1926 - 24 Ağustos 2016) Fransız roman ve deneme yazarı. Sorbonne'da felsefe eğitimini tamamladı, Gaston Bachelard'ın öğrencisi oldu. Selenik, Manchester ve Cenevre'de dersler verdi. Vincennes'de, 1970 yılında profesör oldu. Fransa'da, 1950'li yıllarda ortaya çıkan Yeni Roman'ın önde gelen temsilcilerinden olmasına karşın, bu akımın öbür yazarlarından, aşırılıklardan kaçınmasıyla ayrılır. İlk deneysel romanı olan *Passage de Milan*'ı (1954), Manchester'da geçirdiği günleri konu alan *L'emploi du temps* (1956, roman) izler. *La Modification* (1957, roman) ile tekniğini en üst düzeye ulaştıran yazar, bu yapıtıyla Renaudot ödülünü kazanmıştır.

Başlıca yapıtları: *Le génie du lieu* (1958, deneme); *Une histoire extraordinaire* (1961, öykü); *Mobile* (1962, deneme); *Réseau aérien* (1962, radyo oyunu); *6.810.000 litres d'eau par seconde* (1965, radyo oyunu); *Portrait de l'artiste en jeune singe* (1967, düzyazı); *La Rose des vents* (1970, deneme); *Travaux d'approche: Eocène, Miocène, Pliocène* (1972, deneme); *Intervalle* (1973, düzyazı); *Illustrations* dizisi (1964, 1969, 1973, 1976, düzyazı); *Boomerang* (1978, düzyazı).

Samih Rifat (1945, Ankara - 2007, İstanbul) Saint-Benoît Lisesi'ni ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Üniversite yıllarından başlayarak çeviriye yöneldi; ilk çevirilerini 80'li yıllarda *Yazko Çeviri* dergisinde yayımladı. René Char, Jacques Prévert, André Verdet, Jean Follain, Paul Valéry, Kavafis, Le Corbusier, Sappho gibi ozan/yazar'lardan çeviriler yaptı. Yine üniversite yıllarında fotoğrafçılıkla ilgilendi. 80'li yıllardan başlayarak çeşitli dergilerde, yazdığı yazılara eşlik eden fotoğraflar yayımladı; belgesel filmler çekti. Pek çok önemli serginin küratörlüğünü ve danışmanlığını üstlendi. Samih Rifat'ın *Akla Kara Arası*, *Herakleitos-Bir Kapalı Söz* *Ustasıyla Buluşma Denemesi* ve *Ada* adlı üç kitabı bulunmaktadır.

*Michel Butor'un
YKY'deki kitapları*

Michel Butor Üstüne Doğaçlamalar (1996)
San Marco'nun Betimi (1999)
Dereceler (2005)
Sıra Dışı Öykü (2008)

MICHEL BUTOR

SAN MARCO'NUN BETİMİ

Çeviren
Samih Rifat

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 1266
Edebiyat - 1363

San Marco'nun Betimi / Michel Butor
Özgün adı: Description de San Marco
Çeviren: Samih Rifat

Kitap editörü: Elif Gökteke

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mas Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

Çeviriye temel alınan baskı: 1963, Éditions Gallimard
1. baskı: İstanbul, Kasım 1999
2. baskı: İstanbul, Ocak 2017
ISBN 978-975-08-0139-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334
© Editions Gallimard, 1963

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

SAN MARCO'NUN BETİMİ

Sekseninci doğum günü için İgor Stravinski'ye

I

CEPHE

Ah! – La gondola, gondola! – Oo! – Grazie! – Ne yapıp yapıp Venedik'ten çok hoş bir armağan götürmeliyim ona; şöyle bir gerdanlık hoşuna gider mi dersiniz? – Evet, bu o! Gerçekten de o! Burada da herkese rastlıyor insan! – Garson! Garson! Cameriere! Biraz buz lütfen! – Oo! – Ya siz nerede kalıyorsunuz? Çok sıkıntı çekmediniz umarım!

Sırakemerlerin altında insanlar, vitrinlere bakan insanlar, geri dönen, duraksayan, birbirine sorular soran, geri gelen, gölgeden güneşe gölgeye güneşe gölgeye geçen insanlar; erkeklerin açık renk pantolonları, kadınların serin entarileri, gözlükler, kara ya da mavi, yuvarlak, dörtköşe, kelebek biçimi, yıldızlı, yalancı taşlarla süslü gözlükler, şapkalar, başörtüleri, de-kolteler, yüz boyaları.

Şu pırıl pırıl tırnaklı elin iki parmağı arasından hayal meyal görünen bir iki sütun.

Kahve masalarında oturmuş, çeşitli orkestraların birbirini yanıtlayan valslerini, tangolarını dinleyen insanlar, her dilden gazetelerini açan, posta kartlarını yazmak ya da fotoğraf makinelerine film koymak için eğilen, fincanlarındaki şekeri karıştıran, kamışlarını kâğıt kılıfından sıyıran, kılavuz kitaplarını karıştıran, liretlerini sayan, birbirini gözleyen, birbirine seyirlik görüntü oluşturan, birbirinin omzu üstünden birbirine bakan insanlar.

İki meyve suyu bardağı arasından görünöveren bir kubbe.

Sel gibi akan insanlar, oluşın ve dağılan kümeler, kalabalıkta kendine yol açın aceleciler, bir yer bulup terini silerek yığılan, yelpazelenen, gevşeyen, gülümseyen, bacaklarını uzatan yorgunlar, eski bir tanıdığın elini sıkmak için seyirten, onu davet edip satın aldıkları ve keşfettikleriyle böbürlenener.

– Ah! – Bayım! Bayım! Güzel bir fotoğraf ister miydiniz? – Gorizia otelinde bir oda bulduk. – Şu üçüncü rafta duran, biraz yanardöner mavî incilerden yapılmı gerdanlığa bakın, hayır, o değil, az ötedeki! – Gerçekten ona yakışır mı diyorsunuz; sizce beğenir mi bunu? –

Bütün bunların uğultusu, adımların gürültüsü, çalınmadıkları zaman birbirine değen çalgıların çıkardığı sesler, suyun ve vapurların uzak gürültüsü, bardakların şangırtısı, flamaların şaklaması, kumaşların hışırtısı, döşeme taşları üstünden çekilen iskemlelerin, metal masaların gıcirtısı.

Uçuşın iki güvercin kanadı arasında, altın ve kurşundan küçük bir çın kulesi.

Ve bütün ıgıllıklar, bu devinime, bu kalabalık alkantısına, bu yavaş buraçlanmaya kapılıp giden tüm konuşmalar, arada yakalanan, giden, gelen, yaklaşan, dönen ve yok olan, yükselen, gömülen, birbirinin içinden geçen, birbirini kesen, bütün dillerden konuşma kırıntıları, gürlmeler, kalıntılar, üste çıkan, art arda gelen, kanonlara, yığışımlara, çevrimlere dönüşen ses örgeleri.

– Yanılmanız olanaksız, vaporetto'yla San Barnaba iskelesine dek gidin, sağdaki dar sokağa sapın, hemen iki adım ötede. – Garson! Garson! Cameriere! İki portakal suyu, lütfen! – Evet! Bu o! Kesinlikle o!

Birbiri üstüne yuvarlanan, birbirini aşındıran bu tümceler, bu sözcükler, bu ıgıllıklar, tıpkı birbirine sürünen çakıl taşlarının aşındırdığı gibi: kayalar benzeri apansız hoyratlıklarla, her şeyin toza dönüştüğü kumsallarla, kargaşa anlarıyla –dalganın gelip üstümüzü örttüğü o anlar– sonra da kısa durulmalar; aradan geçen büyük bir sessizlik örtüsü.

Sütunların önünden geçtiği görülen tüm o küçücük insanlar, balkondan işaretler yapanlar.

Bu uğultunun, bu gevezelik dolaşımının, boş olduğu zamanlarda bile yakasını bırakmadığı meydan, kışın ya da sabaha karşı bile (bu yağmurlu ve gri ıssızlıkta, bir kalabalık hayaleti dolaşır taşların üstünde ve camlarda), bu cıvıltının, hem bazilika'dan onca uzak, hem de onun sürekli biçimde ve gizlice yönlendirdiği, etkilediği, içine çektiği, emdiği bu cıvıltının hiç eksik olmadığı meydan.

– Gerçekten de herkese rastlıyor insan... – Bir güvercin. – Ah! – La gondola, gondola!
– Garson! Garson! Cameriere! Bir Campari, lütfen, bir 'café-frappé', ve bir cassata!

Buraya ilk kez gelenler, birkaç gündür Venedik'te olanlar, başka bir yıl bir kez daha gelmiş olanlar, Venedik'e gelmeyi alışkanlık edinenler, Vene-

dik'te yerleşik bir düzeni olanlar, ve Venedikliler: Venedik'e ara sıra geri gelenler, Venedik'i bırakıp gitmemiş olanlar.

Büyük pencerede güneşin bakıra çalan parıltısı.

Venedikçe konuşanlar, adadilleri İtalyanca olanlar, bu dili akıcı biçimde konuşanlar, yeni öğrenenler, birkaç gün için başının çaresine bakmayı becerenler, kendi dilleri dışına çıkmamayı yeğleyenler.

Alçaktan geçen bir bulutun gölgesi, havalanan güvercinlerin gölgesi.

Balayları için gelenler, balaylarını anımsamak için gelenler, zamanında balayına çıkacak parası olmayıp da, bugün, artık işler pek kötü gitmediğine göre... Tüm o alyanslar, tüm o yüzükler, kalabalığın üstüne serpilen tüm o altın tozu.

– Şu yeşil bardağa bakın, hafifçe alacalı olanı, ikinci rafta, hayır, o değil, az ötedeki. – Aslına bakarsanız ben, evet, sanırım şunu yeğlerdim. – Bu o mu? Evet kesinlikle o! Gerçekten de herkese rastlıyor insan burada! – How do you say in italian a glass?

Bu Babil çisentisinin, bu durmaksızın oluk oluk akan yağmurun, yalnızca köpüğünü yakalayabildim ben, sayfadan sayfaya, satır aralarından geçirmek için, sayfalardan akıtmak, kâğıdın az ya da çok belirgin beyazlıklarına, San Marco'ya benzeterek kurduğum yapının taşıyıcı ayakları, kütleleri arasına sızdırmak için.

Beş kapı, beş kubbe.

Not almamı olanaksız kılan, tüm bu tanımadığım ya da çok az tanıdığım diller, ardında yalnızca anlaşılmaz bir gürültü bırakarak çok hızlı geçen

tüm bu sözcükler, sözcük olarak yakaladığım ama başka sözlerin perdelemesi ya da dikkatin dalgalanmaları sonucunda koparıldıkları tümceleri yeniden kuramadığım sözcükler. Bir iki çıkıntıyı koruyabildim yalnızca, tepeleri, biraz çalkantılı bir denizin resmini yapan ressam gibi, yalnızca bu uğultuyu sürdürebilmek için gerekli olanı, bir kanalın suları benzeri, yanından geçtiği nesnelere yansıtabilmesi, aydınlatabilmesi için gerektiği kadarını.

– *Ya siz, nerede kalıyorsunuz? Çok sıkıntı çekmediniz umarım! – Şu kocaman koyu şişeye bakın, ilk rafta, hayır, o değil, az ötedeki. – Ah! – Bayım! Bayım! Güzel bir fotoğraf ister misiniz? –*

Çünkü sarayların cephesi için kanalların suyu ne denli vazgeçilmezse, San Marco'nun cephesi için de kalabalığın suyu o denli vazgeçilmezdir. Onca eski anıt, turist saldırılarıyla derinlemesine yozlaşırken, bu özel, gizli, kapalı, yasak yerler, bu sessizlik ve seyir dalma yerleri, ansızın karınları deşilip bağrış çığrış bir gevezeliğe terk edildiklerinde kutsallıklarının çiğnendiği –oraya salt bir inceleme amacıyla gelmemişsek eğer bizim varlığımızla bile çiğnendiği– izlenimini verirken bazilika'nın, ve onu çevreleyen kentin korkması için hiçbir neden yoktur bu fauna'dan ve bizim ciddiyet yoksunluğumuzdan; ziyaretçinin sürekli bakışı önünde doğmuş ve süregelmiştir o; onu yaratan sanatçılar, denizcilerin, tüccarların konuşmaları ortasında çalışmışlardır. XI-II. yüzyıl başından bu yana bir vitrin, bir antika sergisidir bu cephe. Revakların altındaki dükkânlar da, aslında onun uzantılarıdır.

Koleksiyonun en önemli parçası: ana girişin üstündeki dört tunç at, antik çağdan bugüne ulaşmış tek *quadriga*, İsa'dan önce IV. ya da III. yüzyıldan kaldığı sanılan bir Yunan yapıtı, çağlar boyunca paylaşılamamış, büyük olasılıkla önce Neron, kendi zafer takını taçlandırmak için göz koymuş ona, Constantinus tarafından yeni Roma'ya taşınmış ve orada hipodromu taçlandırmış, son

olarak da Napoléon, Carrousel Zafer Takı için aşırımı onu ve Viyana Kongresi, geri verilmesini buyurana kadar orada kalmış.

Ama bu, gizliliği engellemez. Dükkânların bile arka bölümleri, depoları vardır. Meydan, çoktandır bazilika'nın bir parçasıdır. Ve çok ustaca düzenlenmiş geçitler, onun yüreğine dek götürecektir isteyenleri.

Küçükhanım! Hey! Küçükhanım! – Prego. – İtalyanca bir portakal suyu nasıl denir? – Ve işte Aziz Theodoros sütunu. – Una bella fotografia, Küçükhanım! – Terminus otelinde çok uygun bir oda bulabildik. – Bir güvercin – Ah! La gondola! – Ne yapıp yapıp Venedik'ten çok hoş bir

Demek ki cephe, ayırıcı bir duvar gibi değil, bazilika'yla meydanı arasında bir iletişim organı gibi, giriş mekânının da bütünleyeceği, iki yönlü çalışan bir tür süzgeç gibi incelenmelidir. Meydan bile, çepeçevre gözenekleri ve Büyük Kanal'ın açıklığına bakan tek büyük penceresiyle kapalı bir mekândır aslında. Bazilika'nın cephesi, sürekliliği iyice vurgulamak için ileri karakollar çıkaracaktır dışarıya. Piazzetta'ya ulaşmak için Campanile'nin çevresinde dolaştığımızda, Saat Kulesi'nin önünden geçtiğimizde, belirli ölçüde kilisenin içinde olduğumuz duygusuna kapılırız. Öte yandan cephenin, meydan üstündeki egemenliğini sağlamlaştırmak amacıyla bu iki yapıyı doğurmuş olduğu gerçeği –Saat Kulesi bugün çevre çizgisinin üstündedir, Campanile'nin de eskiden bu çizginin bir parçası olduğunu biliyoruz– dış kemerlerin iki yanda oluşturduğu o iki sahte ayakla, yapının taşıyıcı sisteminde hiçbir işlevi olmayan ama bütünle bağlantısında büyük rol oynayan o iki sivri kuleyle, güçlü bir biçimde vurgulanır.

İki kule de dışarıda, yapıdan ayrı iki sütunun üstünde yükselirler; bu sütunların başlıkları üstünde, kendileri de başlıklı dört sütun vardır ve bütün bunlar, Doj Enrico Dandolo'nun başkanlığında bir yağma seferine

dönüşen Dördüncü Haçlı Seferi sırasında, 1204 yılında Konstantinopolis'ten getirilmiş koleksiyon parçalarıdır.

Böylece daha orada, altın kubbelerin altından geçebilir insan, bir kapıyı aşma gereğini bile duymadan.

armağan götürmeliyim ona; böyle büyük bir kadeh hoşuna gider mi dersiniz? – Şu menekşe rengi, biraz yanardöner incilerden yapılmış gerdanlığa bakın, ikinci raftaki,

Bu iki dış kemerin kalınlığı, cephenin derinliğinden başka birşey değildir öte yandan; üstünde ikinci katın yükseldiği asıl kapıların önüne çıktığı uzaklıktır bu, meydana taşıdığı, sızdığı alan; ve beş girinti oluşturur burada, içinde oturabileceğiniz, dinlenebileceğiniz, tonoz örtülü beş girinti. Dipte çok alçak bir taş sıra uzanır, bugünkü gezginler, eskileri gibi kullanır onu.

Bu girintilerin duvarları, Konstantinopolis'ten getirilmiş sütunlarla kaplıdır.

Bu sütunların kimileri mimari amaçlarla kullanılmış ama çoğunluğu bile bile işlevsiz bırakılmıştır. Ait oldukları yapıları taşımaya yarayan bu hayranlık verici taşlara burada artık gereksinim duyulmadığı, bunların bir lüks olduğu açıkça belirtilmektedir sanki; bu ganimetle daha ne çok kilise inşa edilebileceği gösterilir gibidir.

hayır, o değil, az ötedeki. – Çok güzel bir Venedik armağanı... – Signorina, Signorina! Una bella

Girintilerdeki kabuktonozları ya da alın tablalarını süsleyen beş mozaikten dördünün, bazilika'nın doğrudan varlık nedeni olan bir hırsızlık öyküsüyle ilintili olması da ilginç değil mi? Çünkü San Marco, kutsal bir alanda, eski bir tapınağın yerinde ya da bir din şehidinin öldürüldüğü yerde kurulmuş değildi, San Marco bir piskoposluk mekânı, kilise hiyerarşi çarkının yerleşik

noktalarından biri bile değildi – Őu son yıllara kadar San-Pietro-in-Castello piskoposluk kilisesiydi, daha önce de Torcello Katedrali bu görevi üstlenmiŐti; ve bir zamanlar, Piazzetta'daki sütunlardan biri üstünde gördüğümüz Aziz Theodoros'un koruması altında olan Dukalar Sarayı Kilisesi'nin Aziz Markos'a adanması, büyük heyecan yaratan bir olay sayesinde oldu.

Sağ uçtaki girinti: bedeninin kaçırılması.

Sağdaki girinti: bedeninin Venedik'e getiriliŐi.

Ortadaki girinti: son yargı.

Soldaki girinti: bedene saygı gösterisi.

Sol uçtaki girinti: bedeninin yerine yerleŐtirilmesi.

Trieste yakınlarında bir denizkulağı kıyısında Aquileia adlı bir köy vardır. Augustus döneminde zengin bir kentti burası, Attila tarafından yakıldı; ama Aquileia piskoposları, kenti yaşatmada öylesine büyük bir başarı gösterdiler ki, başpiskopos unvanını aldılar ve kent, uzun süre Kuzey İtalya'nın en büyük kilise prensliğı olarak yaşadı. İlk gelişme yıllarında Venedik, Aquileia piskoposluğuna bağılıydı; büyük bir rakipti Aquileia, doğrudan Aziz Markos tarafından HıristiyanlaŐtırılmıŐ olmakla övünüyordu ve dinsel saygınlığını büyük ölçüde buna borçluydu. Bu azizin bedenini Müslüman İskenderiye'den koparıp almanın belki de olanaksız olmadığı öğrenildiğinde Venedik'te yaşanan heyecanı bir düşünün! İki tüccar, bu işi üstlendiler. Ve ne büyük bir zafer kazanılmıŐ oldu, başarıları, kentin rıhtımlarında gözler önüne serildiğinde!

fotografia, Signorina! – Burada San Marco sütununu görüyorsunuz. – Yanılmamız olanaksız, Rialto iskelesine kadar vaporetto'yla gideceksiniz, soldaki küçük sokağı sapacaksınız, iki adım

Bu mozaiklerden üçü XVII. yüzyılda, ortadakiyse XIX. yüzyılda yeniden yapılmış; ama değeri ölçülmez bir belge, Gentile Bellini'nin *Kutsal Haç Kalıntısının Geçit Töreni* adlı yapıtı sayesinde, oldukça iyi biliyoruz eskiden nasıl olduklarını:

Sağ uçtaki girinti:

İskenderiye'deki kilisede her şey, altın zeminden kopan karanlık bir siluet biçiminde betimlenmiş, tavana camdan bir lamba asılı; tüccarlar azizin bedenini kocaman bir sepetin içine saklıyor, üstünü de Müslüman gümrükçülerin denetiminden kurtulmak için domuz etleriyle örtüyorlar – gümrükçüler için kokusunu alıyorlar belki, ama büyük azizin bedeninin, en ateşli yandaşları tarafından iğrenç hayvanın etiyle bir tutulmasını görmek ne büyük keyif onlar için! Besbelli pazarlığı yapılmıştı her şeyin: altın ve aşağılanmalarla.

Sağdaki girinti:

Ünlü İskenderiye Feneri, Arapların sarıkları, uzaklaşan gemi.

Ortadaki girinti:

Ana kapının kemeri mozayiğe taşmış ve bir dağ olarak yorumlanmış; üstünde İsa, bir mandorla içinde beliriyor; çevresinde dört melek var. Solda boru çalan başka bir melek; aşağıda dirilenler, kefenleri içinde mezarlardan çıkıyorlar; sağda altıncı bir melek, yazılı bir şeridin sargısını açıyor.

Soldaki girinti:

Geçit töreni, önde taşınan Yunan haçı, ayın külahları, tabutun üstüne bir gölgelik çekilmiş.

Sol uçtaki girinti:

Bugüne ulaşabilen yapıt (Doj Giustiniano Partecipazio, getirilen bedeni sarayının bir kulesine yerleştirdi ve onun için bir kilise yaptırmaya karar verdi; ama bu tasarıyı, yerine geçmek üzere Konstantinopolis'ten gelen kardeşi Giovanni gerçekleştirebildi ancak ve kilisenin, Aziz Havariler Kilisesi'nin benzeri olmasını istedi; bu

taklit yapının dışı, bir süre görece yoksul kaldı; Dördüncü Haçlı Seferi yağması, örnek aldığı yapılardan soyulup getirilenlerle giydirilmesini sağlayana kadar).

Tabloda, sütunların önünden geçtiğini gördüğümüz tüm o küçücük insanlar, balkondan işaretler yaparlar.

Görkemli biçimde yıldızlanmış dört at; tüm beyaz mermer yontular yıldızlanmıştı, çan kulelerinin çatıları da tümüyle altın yıldız kaplıydı.

Tabloda –geçit alayı akıp giderken– bakan, arkalarına dönen, kararsız kalan, birbirine sorular soran insanlar...

ötede. – Ya siz, siz nerede kalıyorsunuz? Çok zorlukla karşılaşmadınız umarım. – Ah! – Bayım! Bayım! Bir fotoğraf, Bayım! – İtalyanca kilise nasıl denir? – Şu mavi avizeye bakın, hayır, o değil, dipteki.

Bu son mozaik –bedenin yerleştiriliŐı– bazilika'yı, bu ganimetlerin duvarlara asılmasından hemen sonraki durumuyla göstermesi açısından çok büyük önem taşıyor bizim için; çünkü sanatçı, kilisenin özgün durumunu göstermeye çalışırken tam bir canlandırma yapamayınca, kendi yapıtıyla yerini aldığı mozaik arasındaki farkın altını çizmek üzere, tahrip edeceği ya da daha önce tahrip ettiği mozaiklerden birinin kopyasını, ortadaki ana kapıda yer alan ve kendi Son Yargı'sıyla taban tabana zıt Pantokrator İsa'nın özenli bir röprodüksiyonunu yapmış ve “önceki”ni vurgulamış bununla.

Biliyorum, ayrıntılarda çok fazlasını aramanın bir anlamı yok. Aktarılan betimin taneleri o denli büyük ki, belirli bir ölçeğin altına inmeyi engelliyor bu ve her tür küçük boyutlu betimi, bile bile başkasıyla deđiŐtirmeye zorluyor. Yine de iki sahteayak kemerin o günlerde var olduğunu, kubbelerin bugünkü biçimde olduğunu, dört atın üstündeki büyük pencere boşluğunun henüz açılmadığını görebiliyoruz; dikdörtgen kabartma levhalar, kemerlerin arasındaki yerlerine gömülü, demek ki onlar da Konstantinopolis ganimetinden; biçemlerinden ve farklı yüksekliklere yerleştirilmelelerini zorunlu kılan boyut farklarından açıkça belli oluyor bu (aslında cephe için

yapılmamış, içeride kullanılmışlar); yine de, biraz milliyetçi bazı tarihçiler, bunlarda XIII. yüzyıl sonu İtalyan işçiliğini görmek istediler; bu levhaların özgünlüğü karşısında açıkça şaşkınlığa düşüyor ve kabartmalarında, Bizans biçimlerine “dönüş”ün tuhaf, benzersiz bir örneğini görüyorlardı.

İki uçta: Herakles ve tunç ayaklı dişi geyik, Herakles ve Nemea aslanı, ‘Herakles’in on iki işi’ dizisinden alınmış olmalı; canavarlar öldüren Herakles, Konstantinopolis’te kurtarıcı İsa’nın simgesi gibi görülüyordu.

Şu kraliçe taçlı kadın, şu gök mavisi giysisi önünde lâl rengi eşarbını savuran kadın. Şu çatkılar, şu külahlar, şu inciler.

Geçit alayı içeri girerken sütunların önünden geçtiğini gördüğümüz, sağa sola bakan, arkasına dönen, hararetli hararetli konuşan tüm bu insanlar.

Şu kraliçe saçlı kadın, şu gök mavisi giysisi önünde lâl rengi şalını savuran kadın. Şu kemerler, şu çantalar, şu inciler.

– *Peki ona yakıştır mı dersiniz, beğenir mi gerçekten? – Yanılmanız olanaksız, Frari iskelesine kadar vaporetto’yla gidin, karşıdaki dar sokağa girin, iki adım ötede. – Garson! Garson! Cameriere! Bir bira, lütfen! – Bir güvercin. – Havalanan bir sürü güvercin. – La gondola,*

Mozaikçi, Konstantinopolis ganimetleriyle giydirilmiş cephenin bu ilk durumunu saptadığı sırada, yontuculuk alanında da büyük bir çalışma sürdürülüyordu.

Ana kapıların üstündeki küçük boyutlu kabartma ve bezeme öğelerinin kimileri, bazilika’nın o büyük “Bizans müzesi” yerleştirmesinden çok önce yer değiştirmiş parçaları olmalıdır; ama Doğu metropolünden ya da onun aracılığıyla zaman ve mekânda ondan çok daha uzaklardan, Sasanî İmparatorluğu’ndan, Suriye’den, Mısır’dan, İran’dan, Roma’dan, Antik Yunan’dan gelen tüm bu hazineler, sanatçıların gözleri önüne serildiğinde, nasıl da kışkırtmıştır onları kim bilir! Çünkü ele geçenleri sergilemek yeterli değil-